

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Кафедра мовної підготовки іноземних
громадян

Co-funded by
the European Union

МАТЕРІАЛИ

**V Всеукраїнської науково-практичної
студентської онлайн-конференції
«НАУКОВА СПІЛЬНОТА СТУДЕНТІВ
XXI СТОЛІТТЯ»**

13 жовтня 2022 року

Суми 2022

УДК: 811'243:37(063)

Н 34

Редакційна колегія:

О. П. Сидоренко, кандидат педагогічних наук, доцент;

Л. В. Біденко, кандидат педагогічних наук, доцент;

С. С. Зайцева, кандидат наук із соціальних комунікацій

Н 34 Наукова спільнота студентів XXI століття : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції / упоряд. : О. П. Сидоренко, С. С. Зайцева, Т. Г. Чернишова. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 141 с.

Матеріали містять тексти доповідей учасників V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції «Наукова спільнота студентів XXI століття». Збірник матеріалів конференції підготовлено в рамках першого етапу реалізації Модуля Жан Моне «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» («European values of intercultural dialogue in education: interdisciplinary and inclusive approaches» – EUROVALID), номер 101085224.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст, правдивість наведених наукових результатів дослідження несуть автори опублікованих матеріалів.

УДК: 811'243:37(063)

© Колектив авторів, 2022
© Сумський державний університет, 2022

Секція 5
Інноваційні освітні технології XXI століття

Л. В. Біденко, к.пед.н., доцент кафедри
мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДІЄСЛОВА НА
ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ
СТУДЕНТАМИ**

Створення та впровадження нових методик і технологій навчання української мови як іноземної (УМІ) завжди є актуальним питанням лінгводидактики, а вимоги сьогодення ще більше сприяють скороченню можливості живого спілкування, а це призводить до більшого посилення значущості впровадження дистанційних та гібридних форм навчання, при цьому головною метою залишається комунікативна компетентність. Граматична ж складова має носити опосередкований, супровідний характер.

Аналіз наукової та методичної літератури показав, що в лінгводидактиці вже достатньо робіт, присвячених питанням формування мовленнєвої діяльності за допомогою розгалуженої системи різноманітних вправ. Відпрацюванню умінь щодо застосування граматичних категорій у процесі вивчення мови присвячено дослідження З. Мацюк, Н. Музиченко, П. Левчука та ін. Предметом дослідження методик навчання граматики дієслова є праці Ю. Романюка, О. Волкової, Г. Кисельової [1].

Попри значні напрацювання дослідників все ж таки виникає потреба у створенні такої класифікації поділу дієслів, яка б дозволила іноземним студентам ефективно і без особливих труднощів використовувати дієслова у власних висловлюваннях, та описі системи вправ, яка б дозволила студентам опрацювати набуті знання.

Ми спробували створити систему вправ для вивчення продуктивних груп дієслів на заняттях з української мови як іноземної, яка залучає різні види мовленнєвої діяльності; розглянути труднощі опанування категорій

часу, особи та роду дієслів через систему вправ. Представлена система апробована на заняттях з української мови як іноземної та у посібнику, створеного викладачами кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету, «Українська мова як іноземна».

Формування мовленнєвих навичок починається із засвоєння граматичного матеріалу, проходить етап закріплення операцій з ним (тобто відбувається формування первинних умінь та навичок) і завершується опануванням мовленнєвих дій і діяльності в цілому.

Вдало вибудована система вправ може і не представляти спеціальне граматичне тренування, оскільки кожне завдання має відповідати розвитку мовлення студентів і містити готові зразки з різними лексемами.

Вибір вправ, потрібних для навчання студентів-іноземців, завжди продиктований змістом навчального матеріалу та метою навчальної роботи, а також специфікою застосованої навчальної технології [1; 2; 3].

Отже, розпочинати роботу над відпрацюванням граматичних категорій дієслів починаємо з презентації граматичного матеріалу. Ми розглянули чотири моделі (1Є, 2И, 3Е, 4Є), кожену із яких ми маркували числами (за порядком подання дієслів на початковому етапі навчання) та голосними в особових закінченнях.

Нами виокремлено чотири закономірності творення форм дієслова в цих моделях:

1. Спосіб визначення основи теперішнього часу за основою інфінітива. Це може бути частина інфінітива без форманта *-ти* (моделі 1Є, 3Е); без форманта *-ти* та тематичних голосних букв, які йому передують (моделі 2И, 3Е); без частини *-вати* (модель 4Є).

2. Визначення дієвідміни. Іноземні студенти, на відміну від носіїв мови, переважно орієнтуються на графічний вигляд слова, тому доцільним є виділення трьох типів дієвідмін, позначаючи їх методичними термінами «група Є», «група Е», «група И». Моделі 1Є, 4Є, 3Е об'єднують дієслова першої дієвідміни. Модель 2И має у своєму складі дієслова другої дієвідміни.

3. Наявність і характер морфологічних чергувань в основі теперішнього часу та у формах наказового способу. Чергувань немає у дієсловах, які утворюють моделі 1Є та 4Є. Половина дієслів моделі 2И має чергування приголосних у формах першої або першої та третьої особи однини. У більшості дієслів, що належать до моделі 3Е, є чергування різного характеру, і вони відбуваються у всіх формах.

4. Спосіб утворення форм наказового способу. Виокремлені таким чином дієслівні основи виявилися досить зручними для навчання творення імперативних форм. Форми наказового способу дієслів моделей 1Є і 4Є у кінці слова або перед фіналями *-те*, *-мо* мають приголосну букву *-й* (*читай*, *читайте*, *читаймо*). Більшість дієслів моделей 2И та 3Е зазвичай закінчуються на голосний *-и* в однині, та на *-і* перед *-ть*, *-мо* у множині (*говори*, *говорить*, *говорімо*, *пиши*, *пишіть*, *пишімо*), проте можуть мати специфічні форми (*вір*, *вірте*, *встань*, *встаньте*).

Наведемо приклади вправ, що доцільно використовувати під час опрацювання моделі дієслова 1Є.

Спочатку пропонуємо студентам прочитати інформацію щодо дієвідмінювання дієслів моделі 1Є та записати алгоритм у зошит і запам'ятати його.

1. Основа. Закінчується на голосну букву. Від інфінітива відокремлюється -ти. 2. Група Є. У я-формі закінчення -ю, у вони-формі закінчення -ють. У він-формі закінчення -є, -ється, ти-формі закінчення -еш, ми-форма має закінчення -ємо. 3. Імператив. Форми на -й, -ймо, -йте. 4. Чергування. Не відбуваються. Запам'ятайте! Наголос постійний у всіх формах.

Відпрацювання вищезазначеного алгоритму відбувається у наступних вправах. Проаналізуйте дієслова «читати, слухати, знати, гуляти,» за алгоритмом. Запишіть у зошит дієвідмінювання (форма я, ти...). Зверніть увагу на імператив (форма на -й, -ймо, -йте).

Наступним етапом у відпрацюванні умінь розпізнавати дієслова у тексті є завдання на читання. Наприклад, читайте.

1. – *Хто слухає?* / – *Я слухаю.* 2. – *Хто слухає?* / – *Ви слухаєте.*

1. *Я слухаю діалог.* 2. *Учні слухають текст.* 3. *Друзі знають вірші.* 4. *Іван гуляє.* 5. *Де Роман слухає радіо? Він слухає радіо вдома.*

Вправи на читання дозволяють візуалізувати особливості вживання особових форм дієслова, при цьому включається ще і зорова пам'ять. Вправи на писання форм дієслова дозволить студентам самостійно вводити слова у речення, застосовувати алгоритм на розподіл дієслова за моделями та запам'ятовувати закінчення дієслів у різних особових формах теперішнього часу. Вправа: Пишіть дієслова (знати, гуляти, ...) у правильній формі.

1. *Я ... вірш.* 2. *Аліна ... діалоги.* 3. *Ти зараз ... ?* 4. *Де вони ... ?*

Після того, як студенти зрозуміють та запам'ятають закінчення дієслів, треба поступово вводити дієслова у мовлення.

Завдання цього рівня мають бути нескладними й зрозумілими одночасно. Пропонуємо застосовувати вправи такого характеру, як: 1. *Запитайте один одного, що роблять люди на фото.*

1.

2.

3.

4.

5.

6.

2. *Розіграйте діалоги у парі «студент-студент». Запитайте, чи знає він що робить хлопчик на першому фото? Чи знає він – юнак відпочиває, чи читає на фото №2? Хто гуляє на фото №6 ? Чи слухає дівчинка диктант?*

Створена та апробована система вправ дозволить студентам відпрацювати набуті знання з граматики на практиці, оскільки кожне з представлених завдань відповідає розвитку мовлення студентів і містити готові зразки з різними лексемами.

Список використаних джерел

1. Біденко Л. В., Кисельова Г. І. Метод дієслівного словозмінного моделювання в практиці навчання української мови як іноземної. *Вісник Запорізького національного університету*. 2021. № 1 (37). Ч. І. С. 46–52.
2. Голованенко Є. О., Дегтярьова Т. О., Дядченко Г. В. Українська мова для іноземців. Рівень А 1 : навч. посіб. Суми : ТОВ «ВТД «Університетська книга», 2019. 279 с.
3. Мелкумова Т. В. Вивчення категорій виду та часу дієслів на заняттях з української мови як іноземної на I курсі. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2013. № 9(1). С. 710–717.

Є. Ю. Бурнос, старший викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет

РОЛЬОВА ГРА ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Навчання іноземної мови є ефективним засобом формування мовної особистості. Іноземні студенти, вивчаючи мову, набувають вміння аналізувати різні комунікативні ситуації, узагальнювати отриману інформацію, складати судження, знаходити шляхи розв'язання комунікативних проблем, вибудовувати комунікативні стратегії й тактики. Формування комунікативної компетенції під час вивчення мови передбачає розвиток творчих здібностей, що можливо лише за умови, що викладачі є новаторами, які постійно вдосконалюють та оновлюють свої знання, створюють моделі, що ґрунтуються на сучасних інноваційних методах навчання.

Серед інтерактивних методів навчання мови найбільшої популярності набули ігрові освітні технології. Вони розвивають здібності до пізнання й формують мовну особистість. Навчальна гра є основою для саморозвитку та індивідуального підходу до особистості кожного студента, зацікавленості до навчання та розвиває творчі задатки кожного студента. Прикладом навчальних ігор можуть бути граматичні ігри, які допомагають створити реальні комунікативні ситуації; лексичні ігри з використанням сюжетно-